

ОНЛАЙНОВІ СЛОВНИКИ НЕОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ ЯК ВИМОГА ЧАСУ

Гаврилюк Наталія

кандидат філологічних наук,

доцент, доцент кафедри української мови

Рівненського державного гуманітарного університету

м. Рівне, Україна

Створення словників неологічної лексики є актуальним напрямом сучасної лінгвістичної науки, оскільки такі словники дають багатий матеріал для подальших студій фахівцям із різних галузей мовознавства – дериватологам, лексикографам, дослідникам поетичної семіотики, лінгвопрагматики, ідіостилю письменників, історії мови. І не лише науковцям, а й кожному носію мови словники нових слів стануть в нагоді, допоможуть з'ясувати значення нових лексичних одиниць, збагатити свій словниковий запас.

Наприкінці ХХ – першій чверті ХХІ століття було опубліковано низку лексикографічних праць, у яких представлено нові слова української мови, виявлені в найрізноманітніших її стилях, зокрема й словники авторських лексичних новотворів (див. їхній неповний перелік [1–4; 6–10; 14] у списку літератури). Проте з упевненістю можемо сказати, що таких словників в українській неографії недостатньо. Започатковані серії часто переривалися, і відповідно не всі часові проміжки охоплені, тому й, очевидно, не всі неологізми зафіксовані й лексикографічно представлені фахівцями. Таку несистемність неографічної роботи можемо пояснити тим, що формування реєстру нових слів – це складна, тривала й копітка робота, яка передбачає обов'язкове опрацювання як джерел фактичного матеріалу, так і багатьох загальномовних словників для верифікації неологізмів.

У сучасному світі простежується тенденція до створення онлайнних словників неологічної лексики. Так, з 2014 р. на сайті Мовної обсерваторії Варшавського університету (Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego) публікується словник польських неологізмів, над укладанням якого працюють співробітники та постійні співробітники Інституту польської мови Варшавського університету. До реєстру потрапляють неологізми (тобто нові слова, словосполучення, нові значення слів і слова, які розширили коло свого використання, наприклад, раніше вони були лише спеціальними чи соціально-професійними, а тепер виявлені в загальних текстах), які з'явилися в польській мові, починаючи з 2000-го року [13].

На сайті Кембриджського словника (Cambridge Dictionary), який публікує видавництво Кембриджського університету, є окрема рубрика «New Words», де представлені нові слова англійської мови. Про реєстр цього

словника його укладачі пишуть: «Розміщені тут слова та фрази нещодавно було виявлено в письмовій чи розмовній англійській мові одним із наших співробітників або спеціальною групою, яка працювала для моніторингу мови на наявність таких неологізмів. Деякі з них, безперечно, будуть короточасними, деякі стануть популярними і, зрештою, потраплять до наших загальнономовних словників – дуже важко передбачити, які саме з них, особливо через те, що більшість із цих слів лише почали з'являтися. Тому ми подаємо їх тут, окремо від наших основних словників, для інтересу користувачів і (сподіваємось) розваги. Джерело інформації про те, де слово було прочитане або почуте, зазвичай включається в оригінальний контекст» [12].

До формування реєстру неологізмів обох цих словників може долучитися будь-хто охочий, надіславши слово через форму на сайті. Проте надіслані матеріали ретельно перевіряються науковцями і, відповідно, можуть бути відхилені.

В українській лінгвістиці онлайнних словників неологізмів, науково вивіренних, немає. Хоча спроби представлення неологічного матеріалу в інтернетовому просторі наявні. Можна згадати про словник МиСлово, який його ж творці називають то «словник сленгу та сучасної української мови», то «онлайн-словник неологізмів та сленгу», але здебільшого в ньому розміщена сленгова та обсценна лексика і фразеологія. Окрім того, авторами не розроблені чіткі критерії до формування реєстру словника, словникової статті, через що, очевидно, трапляються неточності та суперечності у представленому матеріалі. Наприклад, у реєстрі є слово *LEGO*, значення якого подають як «іграшка-конструктор», а для ілюстрації наводять приклад речення, де це слово є радше назвою бренду: *Діти з задоволенням їздять на фабрику LEGO в угорське місто Ніредьгаза* [5]. У 2022 р. на сайті *АрміяInform* з'явився Словничок найвідоміших неологізмів російсько-української війни. Його укладач, кореспондент цього сайту, Євген Букет у повідомленні зазначає: «Природно, що така резонансна подія, як повномасштабне вторгнення росії в Україну, призвела, серед іншого, й до нового сплеску словотворення. <...> *АрміяInform* зібрала словничок найвідоміших неологізмів російсько-української війни. Звісно, він не претендує на вичерпність, адже новотвори з'являються та виходять з ужитку майже щодня.» [11].

Однією з переваг електронних словників, порівняно з паперовими, є доступність, не обмежена ні місцем, ні часом, що важливо в сучасному динамічному світі. Створення таких словників є вимогою часу, адже в нинішніх умовах мало хто має можливість користуватися паперовими словниками, які здебільшого мали обмежений тираж і потрапили тільки в бібліотеки великих міст. Такий словник матиме широкий спектр застосування: допоможе науковцям простежити динаміку лексичних змін; сприятиме кращому вивченню української мови всіма охочими, спонукатиме сучасну молодь до творення власне українських слів; людям

старшого віку допоможе розуміти значення сучасних текстів. Зважаючи на спорадичне представлення неологічного матеріалу в інтернетовому просторі, постає нагальна потреба створення онлайн-словника неологічної лексики української мови, до укладання й редагування якого безпосередній стосунок мали б науковці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вокальчук Г. М. Короткий словник авторських неологізмів в українській поезії ХХ століття. *Вокальчук Г. М. Авторський неологізм в українській поезії ХХ століття (лексикографічний аспект)* : монографія / за ред. А. П. Грищенко. Рівне : НВЦ «Перспектива», 2004. С. 94–524.
2. Мазурик Д. Нове в українській лексиці. Словник-довідник. Львів : Світ, 2002. 130 с.
3. Максимчук В. В. Короткий словник авторських лексичних новотворів поетів Рівненщини / за ред. Г. М. Вокальчук. *Проблеми й перспективи авторської лексикографії. «Регіональний» словник поетичних неологізмів (Рівненщина)*. 2-ге вид., випр. і доповн. / уклад. Г. М. Вокальчук. Острогоз : Вид-во НаУ «Острозька академія», 2008. – С. 65–188.
4. Колоїз Ж. В. Глумачно-словотвірний словник okazіonalіzміv. Кривий Ріг : ТОВ ЯВВА, 2003. 168 с.
5. МиСлово (словник сленгу та сучасної української мови). URL: <https://myslovo.com/> (дата звернення: 29.09.2024)
6. Нелюба А., Нелюба С. Лексико-словотвірні інновації (2004 – 2006): Словник. Харків : Майдан, 2007. 144 с.
7. Нелюба А., Редько Є. Лексико-словотвірні інновації (2015-2016). Словник / за ред. А. Нелюби. Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2017. 204 с.
8. Нові й актуалізовані слова та значення: Словникові матеріали (2002 – 2010) / кер. проекту і відп. ред. О. М. Тищенко, авт. колектив: В. О. Балог, Н. Є. Лозова, Л. О. Тименко, О. М. Тищенко [Інститут української мови НАН України]. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 280 с.
9. Нові слова та значення: словник / Інститут української мови НАН України; уклад. : Л. В. Туровська, Л. М. Василькова. Київ : Довіра, 2008. 271 с.
10. Словотворчість незалежної України. 1991-2011. Словник / укл. А. Нелюба. Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2012. 608 с.
11. Словничок найвідоміших неологізмів російсько-української війни. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/07/20/armiyainform-predstavlyaye-slovyk-neologizmv-ukrayinskoji-movu/> (дата звернення: 30.10.2024)
12. Словник нових слів англійської мови Кембриджського університету. URL: <https://dictionaryblog.cambridge.org/category/new-words/> (дата звернення: 30.10.2024)
13. Словник польських неологізмів. URL: <https://obserwatoriumjezykowe.uw.edu.pl/> (дата звернення: 30.10.2024)
14. Шевченко Л. І., Сизонов Д. Ю. Нові слова та фразеологізми в українських масмедіа : словник / відп. ред. Л.І. Шевченко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. Ч.4. 100 с.